

Evanjeliálna identita a Cirkev bratská

© Ján Henžel, Január 2007

Hovoríme o evanjeliálnej identite a nie o evanjelickej identite preto, lebo označenie „evanjelický“ sa stalo takmer totožným s označením „luteránsky.“ To nám je blízke, lebo evanjeliálne kresťanstvo nadväzuje na učenie a zbožnosť reformácie 16. st., ba dokonca v prípade českej reformácie až z 15. st. Medzi evanjeliálnymi kresťanmi sa však zaraďujú aj bratia a sestry kalvínskeho, wesleyánskeho a letničného typu. Túto rôznorodosť chceme vyjadriť označením „evanjeliálne“ kresťanstvo. Do tohto prúdu patrí od svojho vzniku aj Cirkev bratská.

V r. 1910 sa v škótskom Edinburgu konala Svetová misijná konferencia. Neskôr sa ukázalo, že táto konferencia bola skôr začiatkom svetového ekumenického hnutia, ktoré vyústilo po II. sv. vojne do vzniku Svetovej rady cirkví. Napriek tomu však edinburská konferencia bola evanjeliálnou udalosťou s evanjeliálnou náplňou. Jej delegáti sa rozchádzali s veľkým nadšením a rozhodnutím získať s pomocou Božou svet pre Krista. Ich nadšenie však netrvalo dlho. O 4 roky vypukla I. sv. vojna a 20 rokov po skončení prvej vypukla ešte strašnejšia II. sv. vojna. Toto pustošenie otriaslo mnohé predvojnové sny a zmenilo tvár sveta.

Popri politických otrasoch, v dvadsiatych a tridsiatych rokoch začal prenikať teologický liberalizmus aj do konzervatívnych cirkví a podkopával dôveru ľudí v evanjeliálnu pravdu. Ešte aj vo Veľkej Británii, v kolíske evanjelikalizmu, boli evanjelikáli na konci II. sv. vojny malou, pohrdanou a odmietanou hýstkou. Táto hýstka bojovala o svoje holé prežitie s vonkajšou presilou, ale aj s vlastnou porazeneckou mentalitou.

Za posledných 60 rokov sa však svetové evanjeliálne hnutie zmenilo na nepoznanie. Vrástlo počtom, vnútornou súdržnosťou, vzdelanosťou a vplyvom. V r. 1951 bolo v Holandsku založené Svetové evanjeliálne spoločenstvo. V r. 1966 sa konala Svetová konferencia o evanjelizácii v Berlíne. V r. 1974 sa konal Medzinárodný kongres svetovej evanjelizácie v Lausanne. Toto všetko sú príklady vzrastajúcej dôvery a súdržnosti evanjeliálneho hnutia vo svete.

Je dôležité, aby sme si toto pripomínali všetci, a najmä my na Slovensku, kde evanjelikálni kresťania netvoria ani 0,3 % obyvateľstva. Okrem toho je to stále rozdrobená a do seba uzavretá hýstka s porazeneckou mentalitou.

Hovoríme tu o identite Cirkvi bratskej, teda odpovedáme na otázku: Čo je Cirkev bratská? Na túto otázku je možné odpovedať historicky, alebo ekumenicky. Jedna z najkratších a dúfam, že stále platných definícií je, že Cirkev bratská je evanjeliálnou cirkvou. Do nedávna sme hovorievali, že CB je prebudeneckou cirkvou. Toto označenie pochádza z pietistickej tradície luteranizmu. Išlo tu o zdôrazňovanie praktického duchovného života popri pravom učení. Toto zostáva našou tradíciou, ale z jazykového hľadiska je trochu divné hovoriť ešte aj po 200 rokoch o „prebúdzaní.“ Označenie „prebudenecká“ už neobstojí ani z misiologického hľadiska. Približne do 50.-60. rokov 20. st. išlo totiž pri evanjelizácii o prebudenie ľudí. Boli to akísi spiaci kresťania, ktorí vyrastali v kresťanskom svetonázore, len ich bolo treba prebudiť, aby podľa neho aj žili. Dnešná stredná a mladá generácia však nepozná ani najzákladnejšie koncepty kresťanstva. Pozorujeme aj silný vplyv anglosaskej literatúry a stykov, kde v ekumenicky rôznorodejšom prostredí sa presadilo označenie „evanjelický“ a „evanjelikalizmus.“ Aj teologicky toto označenie lepšie vyjadruje jadro a podstatu nášho učenia a života. Evanjelikalizmus je však širšie označenie ako Cirkev bratská. Evanjelickými kresťanmi sú totiž aj mnohí iní kresťania ako príslušníci Cirkvi bratskej. Prvoradou lojalitou evanjelických kresťanov je ich oddanosť evanjeliu a nie nejakej cirkevnej denominácii. Preto keď chceme rozumieť identite Cirkvi bratskej, je nevyhnutné

dobre rozumieť najprv tomu, čo je evanjelikálna identita. K tomu si postavíme a vysvetlíme niekoľko základných téz.

a/ Evanjelicálne kresťanstvo nie je novinkou

Nejedná sa o novo-vymyslenú odnož kresťanstva. Tak totiž znelo obvinenie zo strany Rímsko-katolíckej cirkvi, keď M. Luther v 16. st. obnovil evanjelikálnu vieru. Tridentští otcovia tvrdili, že Reformátori vymýšľajú novú vieru. Luther však odpovedal: „My neučíme nové veci. Opakujeme a aplikujeme staré veci, ktoré učili Apoštoli a všetci zbožní učitelia pred nami.“ Evanjelicálne kresťanstvo teda nie je novotou. Dokázali to Reformátori, ktorí mali vo veľkej úcte nielen Písmo, ale aj spisy Cirkevných otcov. V posledných 10-15 rokoch tiež zaznamenávame v evanjelikálnej teológii zvýšený záujem o štúdium cirkevných dejín a tradície.¹

b/ Evanjelicálne kresťanstvo nie mŕtvym ramenom

Evanjelicálne kresťanstvo nie je teda novotou, ale nie je ani stojatou vodou v mŕtvom ramene hlavného prúdu svetového kresťanstva. Evanjelicálne kresťanstvo nie je sektárskou zvláštnosťou, ktorej sa drží zopár fanatikov. Naopak:

c/ Evanjelicálne kresťanstvo je pôvodné, biblické, apoštolské a historické kresťanstvo

Evanjelicálni kresťania nie sú odchýlkou od pravdy. Sme lojalisti, ktorí sa usilujú byť verní svojmu dedičstvu.

Veľmi stručne chcem odôvodniť, že evanjelikalizmus je ortodoxná, trojičná viera Biblie a starokresťanských vyznaní. K tomu nám posluží 1K 2:1-5: *Aj ja, bratia, keď som prišiel k vám, neprišiel som vám zvestovať Božie tajomstvo so vznešenosťou slova alebo múdrosti. Rozhodol som sa totiž, že medzi vami nebudem vedieť nič iné okrem Ježiša Krista, a to ukrižovaného. Aj ja bol som medzi vami slabý, preniknutý veľkým strachom a chvením; moje slovo a moja kázeň nespočívala v presvedčivých slovách múdrosti, ale v dokazovaní Ducha a moci, aby sa vaša viera nezakladala na múdrosti ľudskej, ale na moci Božej.*

V týchto slovách máme Pavlovo stanovisko k zvesti, ktorú hlásal – jeho postoj k evanjeliu. Vyjadruje ho 3 kontrastmi, ktoré uvádza slovami: „nie,.. ale...“

1. Evanjelicálne kresťanstvo nezdôrazňuje ľudskú múdrosť, ale Božie slovo

Pavol neprinesol do Korintu ľudskú múdrosť. Čo tam zvestoval, to nie on vynášiel. Pavlova zvesť nebola produktom jeho tvorivej predstavivosti. Hovorí, že zvesť mu bola zjavená. Pavol je len jej služobníkom.

Priatelia, tu je prvá podstata evanjelikálneho kresťanstva. Naším presvedčením je, že Písmo, ktoré máme v rukách, je napísané Božie slovo. Pán Boh nám dal zjavenie a našou zodpovednosťou je zachovať ho.² Musíme však dobre pochopiť, že keď zdôrazňujeme Božie slovo a nie ľudskú múdrosť, tak nie sme proti intelektualizmu, hoci nás tým v dejinách často obviňovali. Nie. Pavol odmieta múdrosť sveta, a nie múdrosť Boha. Pavol neodmieta vieroučný obsah a rozumové argumenty. Veď Lukáš zaznamenáva, že keď Pavol prišiel do

¹ Napr. editormi komentárovej série *Ancient Christian commentary on Scripture* sú evanjelikálni učenci Thomas Oden a Christopher Hall. Baptistický kazateľ D. H. Williams je profesorom patristiky a historickej teológie na Loyola University v Chicagu. Prof. Tony Lane, autor známych *Dějin křesťanského myšlení*, je jedným z expertov učenia J. Calvina a Bernarda z Clairvaux.

² *Vyznanie viery Cirkvi bratskej* v čl. 1 O zjavení hovorí: „Veríme, že Boh sa zjavoval ľuďom mnohými spôsobmi prostredníctvom svojho stvorenia, svojho Zákona, svojich poslov, ale v posledných dňoch a s konečnou platnosťou sa zjavil vo svojom Synovi Ježišovi Kristovi (Hb 1:1), ktorý je vteleným Bohom a vlastným zjavením pravého a živého Boha (Jn 1:1, 18).“ Čl. 2 O Svätom písme potom pokračuje: „Veríme, že neomylným svedectvom o tomto zjavení je Sväté písmo Starého a Nového zákona, ktoré inšpiroval Svätý Duch...“ S takýmto znením by som mohol súhlasiť, ale takéto oddelenie článku *O zjavení* od článku *O Svätom písme* stavia pod vplyvom K. Bartha neprípustnú hranicu medzi zjavenie osobné a výrokové. Podrobnejšie o tomto pojednávam v príspevku HENŽEL, J.: 'Biblia ako zmluvné zjavenie.' In: *Principiálne východiská evanjelikálnej teológie*. Zborník z teologickej konferencie, Banská Bystrica: ZEC, 2006, ss. 39-49.

Korintu, *vedol rozhovory v synagóge a presviedčal Židov i Grékov* (Sk 18:4). To určite nie je antiintelektualizmus.

Ďalej to neznamena podceňovanie hermeneutiky. Musíme sebakriticky priznať, že evanjelikáli boli lepší v obrane autority Biblie ako v jej interpretácii. Načo nám však je autoritatívna Biblia, ak jej nerozumieme, alebo ak jej zle rozumieme? Musíme preto vziať oveľa vážnejšie úlohu, ktorú nám Pán Boh zveril, aby sme správne vysvetľovali Písmo.

Nakoniec tým nechceme povedať, že v Písme Pán Boh všetko zjavil, a preto už nezostali žiadne tajomstvá. Všetci by sme mali dobre vedieť aj o polnoci slová 5M 29:28: *Tajomné veci patria Hospodinu, nášmu Bohu, a zjavené veci nám i našim synom až naveky, aby sme plnili všetky slová tohto zákona!* Tu sa delia veci na „zjavené,“ ktoré patria nám, a na „tajomné,“ ktoré patria Bohu. Pán Boh nám nezjavil všetko. To, čo zjavil, patrí nám. Čo nezjavil, to patrí jemu. Evanjikalizmus je teda zmesou dogmatizmu v tom, čo nám Boh zjavil a agnosticizmu ohľadne toho, čo nám Boh nezjavil. Veľké problémy nastávajú, keď dovolíme, aby náš agnosticizmus prenikol do oblastí zjavených vecí; a naopak, keď dovolíme, aby náš dogmatizmus prenikol do oblasti tajomstva. Musíme byť dogmatickí v tom, čo nám je zjavené a agnostickí v tom, čo nám zostáva tajomstvo. Stojíme teda napravo od liberálnej teológie, ktorá je agnostická vo všetkom, ba spochybňuje ešte aj samotné zjavenie. Zároveň však stojíme naľavo od charizmatických entuziastov, ktorým je už zjavené všetko. Čo nezjavil Boh v Písme, to im zjavuje rôznymi formami teraz. Toto je veľmi dôležité. Prvým znakom evanjelikálov je ich poddanosť autorite Písma a pokorné uznanie, že nie všetko nám je zjavené.

2. Evanjelicáli zdôrazňujú nie ľudské zásluhy, ale Kristov kríž

To, čo Pavol nazýva *martyrion tou theou* (Božie svedectvo) na konci 1. v., je Ježiš Kristus a to ukrižovaný. Centrom Božieho zjavenia je náš Pán Ježiš Kristus. Ústredným ťažiskom Písma svätého je Ježiš Kristus, a to najmä jeho kríž. Zdôrazňuje zástupnú podstatu jeho vykupiteľskej smrti. Na inom mieste sám Pavol hovorí, že Boh Ježiša urobil hriechom kvôli nám (*hyper hemón*) (2K 5:21). Ježiš Kristus sa stotožnil s nami tak úplne, že skutočne niesol náš hriech, zaplatil náš trest, zomrel našou smrťou, na našom mieste. Je málo povedať len, že Ježiš zomrel za nás. Tvrdím, že zomrel namiesto nás. My sme si zaslúžili zomrieť. My sme si zaslúžili trest za náš hriech. On sa však vo svojej nekonečnej láske postavil na naše miesto. Táto substitúcia vyvoláva nenávisť liberálnych kresťanov. Často sa jej posmievať, aby ju potom o to ľahšie odmietli. Odmietajú ju ako nespravodlivú, nemravnú, barbarskú a neuveriteľnú. Napr. S. Chalke a A. Mann vyvolali veľký rozruch svojou knihou,³ v ktorej si robia posmech zo zástupnej obete Ježiša Krista. Tvrdia, že keby kríž bol Božím trestom za náš hriech, tak by sa jednalo o kozmické zneužitie dieťaťa, pri ktorom pomstychtivý Otec trestá svojho Syna za priestupok, ktorý ani nevykoná. Je pozoruhodné a smutné, že takéto myšlienky našli uznanie aj niektorých predstaviteľov charizmatického hnutia a tzv. *Emerging Church*.⁴

Ale, priatelia, Kristova substitúcia nie je ničím takým. Kristova zástupná smrť je tým najúžasnejším príbehom, aký svet kedy počul. Boh vo svojej láske – aby uspokojil svoju svätosť – nahradil nás sebou samým v Ježišovi Kristovi. Niesol náš hriech a zomrel našou smrťou.

Evanjelicálne kresťanstvo teda zdôrazňuje Božie slovo a Kristov kríž.

3. Evanjelicáli sa nespoliehajú na svoju osobnosť, ale na moc Svätého Ducha

Vo vv. 3-4 uvádza Pavol ďalší kontrast. Zdôrazňuje, že sa spolieha na moc Ducha, a nie na silu svojej osobnosti alebo výrečnosti. Opisuje seba, keď prišiel do Korintu, ako „slabého,“

³ CHALKE, S. & MANN, A.: *The Lost Message of Christ*. Grand Rapids: Zondervan, 2003, s. 182.

⁴ Napr. Tony Campolo, Rob Parsons, Brian McLaren.

„ustráchaného“ a „chvejúceho sa.“ Keby sme tam boli bývali my, karhali by sme ho za to. Vyzývali by sme ho k smelosti a odvahe. Pavol bol však človekom s bežnými ľudskými slabosťami. Je pravda, že mal obrovský intelekt a silnú osobnosť. Ale telesne – a pravdepodobne aj citovo – bol veľmi zraniteľný. O čo sa teda opierať? O to isté, o čo sa musím opierať aj ja a každý z vás: O moc Svätého Ducha. Nespoliehal sa ani na ľudskú múdrosť, ani na ľudskú výrečnosť. Namiesto toho zvestoval Kristov kríž a vystieral sa po Božom Duchu, aby ten vzal jeho slová, ktoré hovoril v ľudskej slabosti a svojou mocou ho vštepil do mysle, srdca, svedomia a vôle svojich poslucháčov. Toto nazýva „dokazovanie Ducha.“ To je dôkaz, ktorým Svätý Duch spečatuje slovo, keď ho ľudia počúvajú.

Či už sme charizmatickými, či necharizmatickými kresťanmi, všetci uznávame nevyhnutnosť moci svätého Ducha. Len Svätý Duch môže presvedčiť ľudí o hriechu, spravodlivosti a súde. Len Svätý Duch dokáže otvoriť oči slepých tak, aby videli pravdu, ktorá je v Ježišovi. Len Svätý Duch nás dokáže pritiahnúť, aby sme uverili a boli znovuzrodení.

Charizmatická obnova opodstatnene hľadá „duchovnú realitu“ a nielen suché slová na papieri. Uznávame, že plnenie Duchom prináša radosť, moc a duchovné nadšenie, ktoré menia život. Túžime po tom, aby sa Cirkev bratská budovala a šírila prostredníctvom darov Ducha. Nemôžeme však prijať dôraz charizmatických entuziastov na „uctievanie“ a prosperitu. Všetku slávu vykúpenia nemáme k dispozícii ešte tu a teraz.

Toto je teda Pavlov trojitý dôraz: slovo Božie, Kristov kríž a moc Ducha. Naša viera je však trojičnou aj preto, lebo Božie slovo sa sústreďuje na Kristov kríž a je zmocňované Svätým Duchom. Priatelia, toto je podstata evanjelického kresťanstva. Toto sú najvzácnejšie dary svetu: Božie slovo, Kristov kríž a moc Ducha. Preto charakteristikami evanjelických veriacich je pokora pred Bibliou ako našou autoritou, pokora pred Kristovým krížom ako našou záchranou a pokora pred Duchom pri našom svedectve. To je moja odpoveď na otázku: Čo je evanjelické kresťanstvo? Táto identita má pre mňa vyššiu prioritu ako príslušnosť k Cirkvi bratskej. Modlím sa za to, aby toto dvojce sa nedostalo nikdy do rozporu.

Sláva Bohu Otcu, i Synu, i Duchu!

Ako bolo na počiatku, i teraz, až na veky vekov!

Amen.